

Δωσίλογοι και Ονειροπόλοι: Βιβλιοκρισία της δικηγόρου Μ. Λέτσου

Είμαστε τόσο βυθισμένοι στο «τώρα» των δυσκολιών μας, που ξεχνάμε πως η ιστορία δεν γράφεται την ώρα που συμβαίνει, αλλά την ώρα που κάποιος κοιτάζει πίσω. [Οι Δωσίλογοι και Ονειροπόλοι](#) του Ξενοφών Κοντιάδης δεν είναι απλώς μια ιστορική αφήγηση. Είναι ένα βιβλίο που χρησιμοποιεί το παρελθόν για να φωτίσει τα μόνιμα ρήγματα της ελληνικής κοινωνίας: στη μία πλευρά του υπαρξιακού γκρεμού ο κυνισμός της προσαρμογής και στην άλλη η αξιοπρέπεια της βαθιάς πίστης στον κοινό αγώνα.

Ο συγγραφέας, μέσα από μια αληθινή ιστορία, αναδεικνύει δύο αντίθετους ανθρωπότυπους που γεννά κάθε εποχή κρίσης. Από τη μία, εκείνον που βλέπει στην ιστορική καταστροφή την ευκαιρία πρόσδεσης στον ισχυρό. Από την άλλη, εκείνον που, με προσωπικό κόστος, επιμένει να υπηρετεί ιδέες όπως η ελευθερία, η δικαιοσύνη και η πατριωτική αξιοπρέπεια.

Το ενδιαφέρον στο βιβλίο είναι ότι αποφεύγει την απλοϊκή ηθικολογία. Αντιμετωπίζει τα πρόσωπα ως φορείς κοινωνικών επιλογών και ιστορικών στάσεων. Έτσι, ο αναγνώστης κατανοεί πως ο δωσιλογισμός δεν ήταν απλώς μια ατομική προδοσία, αλλά ο κοινωνικός μηχανισμός προσαρμογής στην εξουσία της εποχής. Αντίστοιχα, ο ιδεαλισμός δεν ήταν αφέλεια, αλλά συνειδητή στάση με βαρύ τίμημα.

Σε αυτό το σημείο, μάλιστα, το βιβλίο συνομιλεί ουσιαστικά με τη σημαντική ιστοριογραφική δουλειά του Μενέλαος Χαραλαμπίδης για τους δωσίλογους. Ο Χαραλαμπίδης ανέδειξε ότι ο δωσιλογισμός δεν τελείωσε με την Απελευθέρωση, αλλά σε μεγάλο βαθμό ενσωματώθηκε στο μεταπολεμικό κράτος και στις δομές ισχύος, μετακινώντας τη συζήτηση από το επίπεδο της ηθικής καταγγελίας στο επίπεδο της κοινωνικής και πολιτικής δομής. Δεν εξετάζει τον δωσιλογισμό ως παρέκκλιση λίγων «προδοτών», αλλά ως μηχανισμό εξουσίας που ρίζωσε στην ελληνική κοινωνία της Κατοχής και συνέχισε να επηρεάζει τη μεταπολεμική Ελλάδα. Τότε ο αντικομμουνισμός λειτούργησε ως άλλοθι. Σήμερα άλλες λέξεις, όπως «σταθερότητα» και «ρεαλισμός», επιστρατεύονται συχνά για να αποκλείσουν κάθε εναλλακτική συζήτηση.

Ο Κοντιάδης, από άλλη οπτική, φωτίζει την ίδια συνέχεια: η ιδιοτέλεια, η ατιμωρησία και η προσαρμογή στον ισχυρό επιβιώνουν ως νοοτροπίες και μετά την ιστορική τους στιγμή. Προσωπικά βρίσκω πολύ ενδιαφέρουσα τη σκιαγράφηση της προσωπικότητας του Λογοθετόπουλου, τη διαδρομή της σκέψης του, προκειμένου να δικαιολογήσει μέχρι τέλους την επιλογή του, η οποία σίγουρα δεν

έγινε από ανάγκη προσωπικής επιβίωσης. Εδώ βοηθά και η οικογενειακή σύνδεση του συγγραφέα με τον ήρωα, που του επιτρέπει να μεταφέρει μία διανοητική προσέγγιση, την οποία δύσκολα μπορεί να συλλάβει ακόμη και ο καλύτερος ιστοριογράφος.

Το βιβλίο αποκτά έντονη επικαιρότητα. Οι αναλογίες με το σήμερα είναι αναπόφευκτες. Τότε η Μαύρη Αγορά και ο πλουτισμός πάνω στην πείνα· σήμερα αισχροκέρδεια σε βασικά είδη μέσα από διαδοχικές κρίσεις. Τότε η πλειοψηφία των δωσίλογων δεν λογοδότησε ουσιαστικά. Σήμερα η κοινωνία βλέπει σκάνδαλα να βαλτώνουν και ευθύνες να διαχέονται σε θεσμικούς λαβυρίνθους.

Το βιβλίο θέτει τελικά ένα διαχρονικό ερώτημα: τι υπερισχύει στον ανθρώπινο ψυχισμό και στη ραχοκοκαλιά της κοινωνίας όταν έρχονται δύσκολες εποχές; Το βόλεμα, η απολιτικοποίηση και η αποχή ή η ανάγκη να συμμετάσχεις και να διαμορφώσεις την αλλαγή;

Υφολογικά, ο Κοντιάδης γράφει με καθαρότητα και πολιτικό ένστικτο. Δεν εγκλωβίζεται στη στενή ακαδημαϊκή γραφή, αλλά παραμένει ουσιαστικός και στοχαστικός. Το βιβλίο διαβάζεται τόσο ως αφήγηση όσο και ως σχόλιο για τη σύγχρονη Ελλάδα.

Το Δωσίλογοι και Ονειροπόλοι είναι ένα βιβλίο για το παρελθόν που μιλά ευθέως στο παρόν. Υπενθυμίζει ότι οι κοινωνίες δεν κρίνονται μόνο από τους εχθρούς που αντιμετωπίζουν, αλλά και από τους ανθρώπινους τύπους που επιβραβεύουν. Δεν αλλάζουν με ημερομηνίες και καθεστώτα. Αλλάζουν όταν σπάζουν οι μηχανισμοί που επιτρέπουν στους ίδιους τύπους εξουσίας να ανακυκλώνονται με νέα πρόσωπα και νέο αφήγημα.

Εν τέλει, το βιβλίο μάς υπενθυμίζει ότι μια δημοκρατία δεν απειλείται μόνο από εξωτερικούς εχθρούς, αλλά κυρίως από την εσωτερική κανονικοποίηση της ιδιοτέλειας, της ατιμωρησίας και της προσαρμογής στον ισχυρό υπό το άλλοθι της εκάστοτε ΤΙΝΑ.

Μυρτώ Λέτσου

Δικηγόρος